

บทที่ 2

วิธีดำเนินการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาถึงพัฒนาการของการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาของไทย โดยมีชัชชนารีนิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งศึกษาตั้งแต่ที่เริ่มมีมิชชันนารีเข้ามาเผยแพร่ศาสนาคริสต์ในประเทศไทย ในสมัยกรุงศรีอยุธยา รัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช หรือตั้งแต่ประมาณ พ.ศ. 2054 จนถึงปัจจุบันนี้ทำให้มีช่วงเวลาในการศึกษาค่อนข้างยาวประมาณ 490 ปี ดังนั้น วัตถุประสงค์จึงขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ของสังคม สภาพความเป็นอยู่ เหตุการณ์ทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย ดังนั้นวิธีดำเนินการวิจัยในเรื่องนี้จึงเป็นการศึกษาโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Research) ซึ่งประกอบด้วยลักษณะและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ลักษณะของการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มีลักษณะเด่นที่แตกต่างจากการวิจัยลักษณะอื่น ๆ

3 ประการ คือ

- 1.1 ต้องอาศัยข้อมูลที่เกิดจากการบันทึกและสังเกตการณ์ของบุคคลอื่น ในช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์ จึงไม่ใช่ข้อมูลจากผู้วิจัยเอง จึงต้องใช้ความพยายามในการพิจารณาหาข้อมูลที่เหมาะสมถูกต้อง ใกล้เคียงกับเวลาและความจริงให้มากที่สุด
- 1.2 เหตุการณ์ของปัญหาและเรื่องที่จะศึกษาจะนำมาทดลองใหม่ หรือปฏิบัติใหม่ไม่ได้อีก จึงมีความเป็นธรรมชาติ (Naturalistic) ในตัวเอง ดังนั้นจึงต้องเลือกเก็บข้อมูลให้ตรงกับข้อเท็จจริงให้มากที่สุด
- 1.3 เหตุการณ์ หัวข้อเรื่องที่ศึกษา เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอดีต ไม่ใช่เรื่องที่ตั้งใจทดลองทำขึ้น อีกทั้งเอกสารบันทึกอยู่อย่างกระจัดกระจาย มิได้จัดเก็บอย่างเป็นระบบ จึงต้องเลือกสรรข้อมูลอย่างดี ทำให้แตกต่างจากการวิจัยเชิงทดลองหรือเชิงบรรยาย ที่ไม่สามารถเลือกข้อมูลได้มากพอเพราะอยู่ในกรอบของการจัดเก็บข้อมูล ดังนั้น การค้นหาข้อมูลเชิงประวัติศาสตร์ จึงต้องใช้ความอดทนและประณีตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. กระบวนการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์นี้ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมิตสมมติฐาน (Assumption) แต่ขึ้นอยู่กับข้อกำหนดของเขตของสมมติฐานที่บรรจุอยู่ในความมุ่งหมายของหัวข้อเรื่อง แต่สามารถจำแนกได้ 3 ประการ คือ

2.1 การเก็บรวบรวมข้อมูล (Collection of Data)

ซึ่งข้อมูลในการวิจัยสามารถกำหนดได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) คือข้อมูลที่ผู้บันทึกเหตุการณ์บันทึกเองหรือเห็นเหตุการณ์ที่นำไปสู่ข้อมูลนั่นเอง

2.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) คือ ข้อมูลที่ได้รับจากแหล่งข้อมูลอีกทอดหนึ่ง ข้อมูลดังกล่าวนี้จึงต้องพิจารณาให้ละเอียดรอบคอบก่อน เพราะแหล่งข้อมูลอาจมีการบันทึกหรือให้ข้อมูลด้วยทัศนคติได้ จึงอาจเป็นข้อมูลที่เอนเอียงจนอาจทำให้วัตถุประสงค์ผิดแผกไปได้

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูล (Criticism of Data)

กระทำได้โดยการดำเนินการตรวจสอบภายนอก โดยเปรียบเทียบกับเวลา และสถานการณ์สำคัญได้จาก ประชุมพงศาวดาร หรือเอกสารทางประวัติศาสตร์ที่เชื่อถือได้ แล้วจึงนำมาประมวลเหตุการณ์ และวิเคราะห์ถึงเหตุการณ์และเจตนาของผู้บันทึก ซึ่งการวิเคราะห์ในเอกสารดังกล่าว จะต้องปรับความคิดที่เอนเอียง (Bias) ของผู้บันทึกโดยเทียบเคียงกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่สามารถศึกษาและยืนยันได้จากข้อมูลที่พิสูจน์แล้วโดยสถาบันที่เป็นมาตรฐานของการเก็บรวบรวมข้อมูลทางประวัติศาสตร์

2.3 การเสนอข้อมูล (Presentation of Data)

โดยทั่วไปการเสนอผลการวิจัยมักจะประกอบด้วย ความเป็นมา ความมุ่งหมาย วิธีดำเนินการวิจัย ผลการวิจัย สรุป อภิปรายและเสนอแนะ

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ ก็เช่นเดียวกันจึงควรประกอบด้วย ส่วนต่าง ๆ เช่นเดียวกัน แต่รายงานเชิงประวัติศาสตร์อาจยืดหยุ่นได้บ้าง สืบเนื่องจากหัวข้อที่พบในการวิจัยทั่วไป ไม่จำเป็นต้องกล่าวถึงในการวิจัยเชิงประวัติศาสตร์มากนัก ลักษณะทั่วไปการรายงานมักจะประกอบไปด้วย บทนำ ซึ่งกล่าวถึงความเป็นมา ความสำคัญ

ประโยชน์ ขอบเขต ข้อจำกัด จุดมุ่งหมาย วิธีการ ฯลฯ อีกส่วนหนึ่งเป็นตัวเนื้อหา ซึ่งจะแบ่งเป็นบทแล้วแต่เนื้อหา และจบด้วยสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

3. ข้อจำกัดของการวิจัย

การวิจัยเชิงประวัติศาสตร์ มีข้อจำกัด ดังนี้

3.1 ไม่สามารถควบคุมเหตุการณ์หรือแม้แต่ข้อมูลได้

3.2 ค้นหาข้อมูลที่เป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้ยากมาก จึงเป็นจุดอ่อนของการวิจัยอีกประการหนึ่ง

3.3 ไม่สามารถหาบทสรุปได้ ถึงความเพียงพอของข้อมูล จึงต้องมีการกำหนดเวลาหรือขอบเขตให้กับหัวข้อวิจัย

3.4 การศึกษาที่จะได้ข้อมูลหรือบทสรุป ในบางกรณีขึ้นอยู่กับวิจารณ์ญาณของผู้วิจัย ซึ่งจะเป็นผู้ตัดสินใจในการดำเนินงานทั้งหมด

สำหรับการวิจัยเรื่องนี้ มีช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างยาวนาน และมีเหตุการณ์สำคัญเป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ 3 ยุค คือ

ยุคที่ 1 เป็นช่วงที่มีรัชชนาธิราช นิกายโรมันคาทอลิก เริ่มเข้ามาสู่ประเทศไทย ตั้งแต่กรุงศรีอยุธยา ในรัชสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) โดยเรียกยุคนี้ว่า ยุคแพรวพราว (พ.ศ. 2054 - 2411)

ยุคที่ 2 เป็นช่วงต่อเนื่องจากยุคที่ 1 กล่าวคือ กรุงรัตนโกสินทร์ รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) จนถึงยุคที่มีการสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2508) โดยเรียกยุคนี้ว่า ระบบโรงเรียน (พ.ศ. 2412-2508)

ยุคที่ 3 เป็นช่วงต่อจากยุคที่ 2 กล่าวคือ ภายหลังจากการสังคายนาวาติกัน ครั้งที่ 2 จนถึงปัจจุบัน โดยเรียกยุคนี้ว่า ยุคปัจจุบัน (พ.ศ. 2508 - ปัจจุบัน)

รายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการวิจัย สามารถจำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอน

ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมประกอบด้วยวิธีการเก็บข้อมูลจากเอกสาร โดยเก็บข้อมูลประเภทข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Sources) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Sources) แต่เนื่องจากข้อมูลดังกล่าวอาจจะขาดความชัดเจนเพียงพอ ผู้วิจัยจึงได้สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาสนจักรและผู้ที่อยู่ในวงการการศึกษาคาทอลิก เพื่อปรับความแน่นอนของข้อมูลให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากบุคคลดังกล่าวปฏิบัติงานในเรื่องดังกล่าว ประสบการณ์และโลกทัศน์ จึงควรที่จะช่วยให้ข้อบกพร่อง หรือปัญหาจากความคลาดเคลื่อนของข้อมูลลดลงไปได้บ้าง โดยแยกรายละเอียดของการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1.1 การศึกษาข้อมูล

เป็นเอกสารเท่าที่จะสืบค้นได้จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ซึ่งข้อมูลบางรายการอาจจะเป็นข้อมูลอ้างอิงจากสถาบันทางการศึกษาคาทอลิกเอง ซึ่งประกอบด้วย

1.1.1 ข้อมูลชั้นต้น (Primary Sources) ได้แก่

1.1.1.1 ข้อมูลของทางราชการ

- ประชุมพงศาวดาร จำนวน 6 ฉบับ
- เอกสารของ
กระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 6 ฉบับ

1.1.1.2 ข้อมูลของสถานศึกษาคาทอลิก

- บันทึกเหตุการณ์ของบุคคล
ร่วมสมัย จำนวน 5 ฉบับ
- แผนการสอนโรงเรียน
คาทอลิก จำนวน 20 ฉบับ
- บันทึกการสอน
โรงเรียนคาทอลิก จำนวน 20 ฉบับ
- หนังสือเรียนที่ใช้ใน
โรงเรียนคาทอลิก จำนวน 1 ฉบับ

- หนังสือรุ่น
โรงเรียนคาทอลิก   จำนวน 20 ฉบับ
- จุลสาร วารสาร
โรงเรียนคาทอลิก   จำนวน 20 ฉบับ
- หนังสือในโอกาสพิเศษ
วาระต่าง ๆ
โรงเรียนคาทอลิก   จำนวน 20 ฉบับ

1.1.2 ข้อมูลชั้นรอง (Secondary Sources) ได้แก่

หนังสือที่เกี่ยวข้องกับคริสตศาสนา คือ

- ก) ศาสนาคริสต์
- ข) พระคุณพระเจ้าในรัตนโกสินทร์สมัย
- ค) ซูเปอร์ตีซัง : ประวัติศาสตร์คาทอลิกในประเทศไทย
สมัยกรุงธนบุรี
- ง) หลักความเชื่อคาทอลิก
- จ) ประวัติพระศาสนจักรสากล และพระศาสนจักร
ในประเทศไทย
- ฉ) คาทอลิกกับสังคมไทย สืตวรรรณแห่งคุณค่าและ
บทเรียน

วิทยานิพนธ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

- ก) การวิเคราะห์โครงสร้างการบริหารของโรงเรียน
มูลนิธิราดาคณะ เซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย
- ข) การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการบริหาร
โรงเรียนคาทอลิก อัครสังฆมณฑล กรุงเทพฯ
- ค) พัฒนาการของการศึกษาที่จัดโดยคณะภคินีเซนต์ปอล
เดอชาร์ตในประเทศไทย : การวิเคราะห์
เชิงประวัติศาสตร์

- ง) สภาพปัญหาการบริหารงานบุคคลของโรงเรียน
ในเครือมูลนิธิคณะ เซนต์คาเบรียลแห่งประเทศไทย
- จ) การศึกษาการพัฒนาหลักสูตรวิชาภาษาอังกฤษ
ในโรงเรียนคาทอลิก สังกัดสภาการศึกษา
คาทอลิกแห่งประเทศไทย

แหล่งที่มาของข้อมูล โดยการค้นคว้าจากแหล่งที่มา ดังนี้

- หอสมุดแห่งชาติ
- ห้องสมุดของสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่
  - ก) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
  - ข) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
  - ค) มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตทับแก้ว
  - ง) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
  - จ) วิทยาลัยแสงธรรม
- ห้องสมุดประจำโรงเรียนคาทอลิกต่าง ๆ ได้แก่
  - ก) โรงเรียนอัสสัมชัญ
  - ข) โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี
  - ค) โรงเรียนมงฟอร์ต
  - ง) โรงเรียนมาแตร์เดอีวิทยาลัย
  - จ) โรงเรียนเซนต์คาทารีนคอนแวนต์

1.2 การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล

เพื่อปรับข้อมูลที่ได้รับจากข้อ 1.1 ให้มีความชัดเจนเพียงพอมากยิ่งขึ้น จึงได้มีมาตรการในการดำเนินการซึ่งกระทำโดยการสัมภาษณ์บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับคริสตศาสนา ในส่วนบริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับวงการศึกษา โดยเป็นการสัมภาษณ์แนวลึก (In - depth Interview) โดยมีเค้าโครงคำถามพื้นฐานสำหรับผู้ให้ข้อมูลทุกคน เช่นเดียวกัน และจะใช้คำถามที่เจาะลึกเฉพาะตัวบุคคล ซึ่งขึ้นอยู่กับบุคคลผู้ให้ข้อมูลนั้นว่ามีบทบาทอย่างไร เกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก

1.2.1 การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูล

มีการกำหนดผู้ให้ข้อมูลไว้เป็นบุคคล 3 กลุ่ม ดังนี้

- ผู้บริหาร โรงเรียนคาทอลิก จำนวน 10 คน
- ครูผู้สอน จำนวน 10 คน
- ศิษย์เก่าของโรงเรียนคาทอลิก จำนวน 10 คน

โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูลทั่วไป และเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาของโรงเรียนคาทอลิกดังต่อไปนี้

ก) คุณสมบัติทั่วไป

- มีความรู้การศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี
- มีความเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาคาทอลิก ตั้งแต่ การเรียน การสอน การบริหาร หรือปกครอง สังเกตผลที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาคาทอลิก
- มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษามาไม่น้อยกว่า 10 ปี
- มีแนวความคิดเกี่ยวกับระบบการศึกษาคาทอลิกและทราบถึงแนวคิดของจริยธรรมทางศาสนาที่สืบทอดมาจากสถานศึกษาคาทอลิกนั้น

ข) คุณสมบัติเฉพาะ

- ครูผู้สอน จะต้องทำการสอนหรือปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสอนในสถานศึกษาคาทอลิกไม่น้อยกว่า 15 ปี
- ผู้บริหาร จะต้องเป็นผู้บริหารสังฆมณฑล หรือผู้บริหารสถานศึกษาคาทอลิกไม่น้อยกว่า 10 ปี
- ศิษย์เก่า จะต้องศึกษาในสถานศึกษาคาทอลิกและมีความเข้าใจในแนวคิดของสถานศึกษาตลอดจนทราบถึงปัญหาข้อขัดข้องของสถานศึกษา

1.2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์

1.2.2.1 ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ปลายเปิด มีแนวคำถาม

ที่ใช้ในการสัมภาษณ์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนคาทอลิก ดังนี้

1) องค์กรทางการจัดการศึกษา

(รวมถึงคณะนักบวช สภาการศึกษาคาทอลิกสมาคมนักเรียนเก่า สมาคมครูผู้ปกครอง)

ระดับประถมศึกษาของโรงเรียนคาทอลิกมีวิวัฒนาการมาอย่างไร

2) ปรัชญา แนวคิด หลักการ

3) จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์

4) นโยบายและการจัดการ

5) นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย :

พื้นฐานและการรับ

6) บุคลากร ผู้สอน : ผู้สอนและการคัดเลือก

7) ที่ตั้ง อาคารสถานที่

8) โครงสร้างเนื้อหา วิชา หรือกลุ่มประสบการณ์

9) แบบเรียนและสื่อ

10) วิธีสอนและกิจกรรมการเรียนการสอน

รวมทั้งภาษาที่ใช้สอน

11) การประเมินผลการเรียนรู้

12) การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

13) การปกครองนักเรียนและกฎระเบียบ

14) การประสานงานและความร่วมมือระหว่าง

โรงเรียน วัด บ้านและชุมชน

1.2.2.2 ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองโดยการบันทึกเทป

วิทยุ และสรุป สละสมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องกับข้อมูลจากเอกสาร

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยต้องการผลที่เป็น

การยืนยันความถูกต้องของข้อมูลและเพิ่มเติมในส่วนที่ขาดหายไป และเท่าที่จะศึกษาได้

เนื่องจากมีข้อจำกัดด้วยเวลาในการทำวิจัย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล

การดำเนินการตรวจสอบข้อมูลจะดำเนินการแต่เริ่มแรกที่ได้รับหรือค้นพบข้อมูล โดยมีการปฏิบัติดังต่อไปนี้

2.1 การตรวจสอบภายนอก (External Validity) โดยการตรวจสอบว่าข้อมูลที่ได้รับหรือค้นพบมีความน่าเชื่อถือได้เพียงไร เพื่อจะนำไปใช้ต่อไป ซึ่งการตรวจสอบดังกล่าวนี้มีกรรมวิธีในการตรวจสอบคือ

ตรวจสอบความน่าเชื่อถือจากแหล่งข้อมูล โดยจะต้องศึกษาก่อนว่าแหล่งข้อมูลดังกล่าวเป็นที่ยอมรับ เชื่อถือของสังคมเพียงไร อาทิ ข้อมูลจากชุมนุมพงศาวดารที่เป็นข้อมูลของสถาบันโบราณคดี เป็นข้อมูลที่มีความเชื่อถือได้มาก แต่อย่างไรก็ตาม ได้มีการจัดลำดับของแหล่งข้อมูลไว้ดังนี้

(คะแนนเต็ม 10 คะแนน)

ก) ข้อมูลจากส่วนราชการ	ความเชื่อถือ 10
ข) ข้อมูลจากองค์กรการศึกษา	ความเชื่อถือ 9
ค) ข้อมูลจากองค์กรการศึกษาคาทอลิก	ความเชื่อถือ 8
ง) ข้อมูลจากสถานศึกษาคาทอลิก	ความเชื่อถือ 7
จ) ข้อมูลจากเอกสารบทความ	ความเชื่อถือ 5

เชื่อเป็นเช่นนี้ การพิจารณาข้อมูลจึงมีการให้น้ำหนักและลำดับความเชื่อถือ หากมีข้อมูลใดที่มีความเชื่อถือน้อย ก็จำเป็นที่จะต้องพิจารณาตรวจสอบกับเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้อง เวลา หรือสถานที่ ซึ่งจะช่วยให้การใช้ข้อมูลมีความเด่นชัดมากขึ้น

ตรวจสอบความเชื่อถือของตัวข้อมูล โดยจะต้องศึกษาก่อนว่าผู้จัดทำหรือผู้บันทึก ค้นคว้าเดิม มีตัวตน พอเชื่อถือได้หรือไม่ ทางประวัติศาสตร์ ซึ่งหากมีความเชื่อถือเพียงพอจึงจะนำข้อมูลที่ได้นั้นมาศึกษาต่อไปได้

2.2 การตรวจสอบภายใน (Internal Validity) เป็นการตรวจสอบว่าเนื้อหาที่ปรากฏในเอกสารนั้นเชื่อถือได้เพียงไร เช่น ผู้เขียนบันทึกจากประสบการณ์การพบเห็นด้วยตนเองหรือบันทึกโดยมีผู้อื่นเล่าให้ฟัง หรือเขียนจากการคาดเดา

ต่อเหตุการณ์นั้น ๆ หรือไม่ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรงและมีความเชื่อมั่นได้สูง

3. การนำเสนอข้อมูล

นำเสนอผลการวิจัยในรูปของการพรรณนาวิเคราะห์ (Analytic Description) โดยนำเสนอเป็นรายบท ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

ความสำคัญและที่มาของปัญหา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อตกลงเบื้องต้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ประโยชน์ของการวิจัย

บทที่ 2 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 3 ยุคที่ 1 ยุคแพรวุฒิธรรม

บทที่ 4 ยุคที่ 2 ยุคระบบโรงเรียน

บทที่ 5 ยุคที่ 3 ยุคปัจจุบัน

บทที่ 6 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ